

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Добромир Григоров Григоров,
преподавател във Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент
Охридски“.**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен '**доктор**'
в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки,
професионално направление: 2.1. Филология, докторска програма „Литература на
народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия (чешка литература)“,
докторска програма: Филология

Автор: Якуб Микулецки.

Тема: Егон Бонди, или за поетиката на чешкия ъндърграунд.

Научен ръководител: доц. д-р Жоржета Петрова Чолакова – Пловдивски
университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Авторът на дисертационния труд Якуб Микулецки е докторант в редовна форма на обучение към Катедрата по славистика с научен ръководител доц. д-р Жоржета Чолакова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. За целите на процедурата по защитата на дисертационния труд докторантът е представил дисертацията си, автореферат, както и останалите необходими документи. Публикациите на Якуб Микулецки по темата на дисертацията са шест (три на чешки език и три на български език), като са публикувани в сериозни български и чешки научни периодични издания и сборници от научни форуми.

2. Актуалност на тематиката

За първи път в българската литературна история и хуманитаристика се въвежда и изследва творчеството на писателя и философа Егон Бонди, чието разностранно творчество и публична активност са емблематични не само в културната история на Чехословакия, а също така в европейската култура от втората половина на XX в. Жанрът на монографията позволява представянето на разнородни жанрови форми, което в познатата до днес научна продукция по темата на дисертацията не е направено в достатъчна степен. Интересът към творчеството на Е. Бонди е насочен към неговата

литературна продукция или към философията му, или в рамките на художествените му текстове – към прозата или поезията. Тази фрагментарност в досегашните изследвания е преодоляна от дисертационния труд на Якуб Микулецки, който избира представителни произведения, за да илюстрира отделните етапи от развитието и промените в индивидуалния почерк на анализирания автор. Добросъвестната работа върху конкретния текстов материал налага пред дисертацията конструирането на мащабна картина на независимата култура, като по този начин се актуализира въпросът за спецификата на българската културна ситуация от втората половина на миналия век. Актуалността на предложения труд се проявява както в методологически аргументирания монографичен прочит, така и в реконструирането на широкия социокултурен контекст, който е изключително подходящ за анализа на родната културна среда.

3. Познаване на проблема

Докторантът представя културна ситуация и реконструира литературно-исторически контекст, които е изучавал систематично и познава като **родна** езикова и културна среда. Езиковата достъпност на анализирания материал позволява на Якуб Микулецки да се съсредоточи в пълна степен върху прецизната работа с отделните детайли, съставлящи общата картина на изследването. От друга страна, дисертацията демонстрира много добро познаване на основополагащи научни трудове извън чешката научна традиция, които в повечето я допълват и полемизират с нея. Известно е, че всяко от явленията в независимата европейска култура десетилетия наред е проблематично в своята достъпност. През последните двайсет и шест години компенсирането на тази непопулярност на самиздатските и ъндърграунд артефакти бе фрагментарна и несистематична. Дисертационният труд демонстрира изключително вещото познаване на примарната литература, съставена както от наскоро иницираното пълно издание на поезията на Е. Бонди, така и от трудно достъпни до днес емблематични заглавия от историята на чешкия литературен самиздат.

4. Методика на изследването

Якуб Микулецки влиза в диалог с чешката литературоведска традиция, като се опира на нея, но не допуска механичното пренасяне на тези, а полемизира с нейни представители. В дисертацията си той аргументира функционалността на конкретни научни постановки, върху които се строи изложението. Като пример за това ще посоча наложената в научната литература периодизацията на чешкия ъндърграунд, който М. Маховец обособява в два етапа – протоъндърграунд и независимата подземна култура

от периода на нормализацията в Чехословакия след 1968 г. Дисертационният труд аргументира собствена изследователска гледна точка, която не само анализира метатекста върху Е. Бонди, но и полемизира косвено с наложените нагласи на интерпретацията. В този смисъл едно от безспорните достойнства на текста е полагането на чешкия ъндърграунд в контекста на англоезичната (островна и американска) и европейската контракултура. Дисертацията на Я. Микулецки е автономна спрямо традиционната през последните вече двайсет и шест години идея за чешката култура като продукт на средноевропейското. Известно е, че след 1989 г. Средна Европа – като пространство на неоспорими в своята специфичност духовни ценности – бе преоткрита и публично наложена като един от най-сериозните аргументи на новата културна самоидентификация на съвременната чешка култура. Прагматиката на позната стара стратегия бе оразличаването, дистанцирането на Центъра на континента спрямо неговия Изток като сфера на политическо и културно влияние. Неизбежен резултат от доминацията на тази изследователска перспектива бе незаслуженото затваряне на чешки културни феномени в едно тясно пространство и постепенното налагане на средноевропейското като предпоставка за престижен социален модел на поведение и научно-изследователска мода. В този контекст дисертацията на Я. Микулецки отказва от модните научни увлечения и предлага много широк контекст, в който разполага изследването на ъндърграунда в десетилетията на тоталитарно управление. По този начин дисертацията откроява общия интерес на западноевропейската и чешката литературна традиция на контракултурата към междувоенния авангард. Освен това доказва, че не се нуждаем от контактологични доказателства, за да разпознаем идентични проблеми, вълнуващи контракултурата по целия свят, каквито са идеята за околната среда като контрапункт на официално наложеното статукво в западния свят и тоталитарните общества, трактовката на даоизма у Егон Бонди и обръщането към Изтока, непрестанното преосмисляне на лявото като работеща политико-социална платформа независимо от нейните властови конкретизации в Източна Европа.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационния труд е изключително приносен в **избора на обекта** на изследването си и **баланса между множеството хронологически културни пластове**, в които е вписано творчеството на Егон Бонди. Дисертацията откроява няколко идейни (обществени и религиозни) системи, от които се нуждае интерпретацията на художествените произведения, като същевременно показва много висока литературна и

културна осведоменост за художествените направления, обуславящи философските и литературните текстове на писателя. Изложението удачно тълкува съжителството на учения и концепции като маоизма и даоизма; обяснява появата на естетически феномени в ъндърграунда като жестове на съпротива срещу постиндустриалното общество; откроява специфичното левичарство на Егон Бонди, който за разлика от свои съмишленици в „гетото на контракултурата“ остава крайно критичен както към социалния модел на тоталитарните общества, така и към принципите на западната демокрация. В дисертацията намират своето подобаващо място и културните пластове като литературната и музикалната култура на битниците и поетиката на А. Бретон и С. Дали, чието влияние и преосмисляне се разпознава в автоматичното писане на сюрреалистичните стихотворения от ранните стихосбирки на Е. Бонди в края на 40-те години на XX в. Представен е и по-късният етап от творчеството на писателя, в който доминират отказът от метафори и от директно заявения морален императив в така наречената поезия на тоталния реализъм, както и фигурата на самотния мъдрец – философ. Дисертацията сполучливо разпознава връзките между литературната фикция и идеите на даоизма и будизма, литературната персонификация на радикалния бунт на социалния аутсайдер, познат от наследството на експресионизма, на бунта, който води човека към отказ от каквато и да било форма на съучастие или съжителство със социалната система. В хронологията на разнородните литературни отпратки не е пропусната късната проза на писателя с нейните преднамерени междутекстови връзки с класическото наследство на Ф. М. Достоевски, както и присъствието на идеята за т. нар. едноизмерен човек в трудовете на Х. Маркузе.

Едно от най-сериозните достойнства в работата на Якуб Микулецки е умението да осмисли литературните жанрове, които в своята разнородност конструират общия портрет на авторската фигура Егон Бонди. Дисертантът не се самоограничава само върху поезията, прозата или драматургията на писателя, а успоредно с това целенасочено защитава тезата, че свързаността на философията с поезията у Е. Бонди се онагледява в метафората на скачените съдове (с. 114).

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите по темата на дисертацията са шест. С изключение на статията за сп. „Славянски диалози“, Якуб Микулецки е подготвил по темата на дисертацията си пет доклада за научни конференции. Научните конференции, в които участва докторантът, са както форуми за млади и обещаващи учени (Конференцията на младите слависти в Прага и Националната конференция за млади учени, организирана от

Пловдивския университет), така и форуми от национален мащаб с традиционно международно участие (Паисиевите четения в Пловдивския университет, Славистичните четения в Софийския университет). Публикациите представят отделни етапи от подготовката на дисертационния труд и в този смисъл са пример за това как докторантът сверява и коригира направеното в определен етап от своята работа. Времето, в което се разполага представянето на отделните фрагменти от дисертацията пред научната колегия, е периодът от 2014 до 2016 г., от което ясно се вижда методичното натрупване на анализационни наблюдения и изводи в труда. Броят на публикациите по темата на дисертацията надхвърля необходимите пет библиографски единици, които се изискват за защитата на докторската работа.

7. Автореферат

Авторефератът на дисертацията на Якуб Микулецки обхваща подробно и много точно основните изследователски въпроси, които си поставя работата. В текста са отбелязани както насоките на интерпретацията и ключовите въпроси, на които дисертантът търси отговори, така и достатъчно подробно изложение на изследвания материал. Изчерпателността на автореферата напълно отговаря на изискването да се представи пред българската научна общност дисертационен текст, написан на чужд език, и в този смисъл напълно съответства на изискванията на процедурата по защитата на докторския дисертационен труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Изводите в дисертацията и анализите на конкретните художествени текстове представляват интерес както за българската, така и за чешката научна и читателска общност. Обстоятелството, че текстът на дисертацията е написан на чешки език, улеснява публикуването му в чешка среда, което си позволявам да препоръчам горещо. Тъй като монографично изследване за Егон Бонди – ключова фигура в културата на Чехословакия и Чехия от втората половина на XX в., се появява за първи път и в България, смятам за необходимо превеждането на труда на български език и издаването му като книжна публикация. От една страна, текстът ще послужи като учебно пособие за всички студенти филолози в страната, а от друга, ще бъде ценен източник на аналитично поднесена информация и ще допълни картината на средноевропейската независима културна сцена у нас. В този смисъл книгата би била полезна и за специалистите в области на културологията, социологията и философията на изкуството, литературната история, философията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа достатъчно научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в българското литературознание и литературна история. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения в своята научна специалност, като демонстрира умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

В заключение убедено давам своята положителна оценка на дисертационния труд на **Якуб Микулецки** „Егон Бонди, или за поетиката на чешкия ъндърграунд“ и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на **Якуб Микулецки** образователната и научна степен „доктор“ в област „Хуманитарни науки“, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия (чешка литература)“.

2.9.2016 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Добромир Григоров